

Lausuntomme 9.6.2025

Hallituksen esitys HE 53/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja puolustustilalain 9 §:n muuttamisesta

Vankien vanhemmat ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esitykseen vankeuslain, tutkintavankeuslain ja puolustustilalain 9 §:n muuttamisesta.

Hallituksen esitys sisältää mm. tarkentavia säännöksiä ja periaatteita vangin avolaitoskelpoisuudesta, varmuusosastojen tehtävistä vankilaturvallisuuden parantamiseksi sekä vankien puhelujen ja tapaamisten teknisestä valvonnasta.

Suljetuissa vankiloissa suorittaa samanaikaisesti tuomiota noin 1700 monipäihderiippuvaista ja 200-300 ammattimaista huumekauppiasta. Se, että lähinnä huumekaupan ympärille järjestyneisiin rikollisorganisaatioihin kuuluvat vangit ovat samoilla osastoilla vakavasti monipäihderiippuvaisten vankien kanssa, vaikeuttaa kokemustemme mukaan huomattavassa määrin järjestyneisiin ryhmiin kuulumattomien vankien kuntoutumista, ylläpitää ammattirikollisten luomaa vankihierarkiaa sekä osasto- että vankilakohtaisesti aiheuttaen riskejä sekä vankien että henkilökunnan turvallisuudelle. Nykyinen tilanne ei tue vangin yrityksiä irtautua huumeista ja niiden myötä rikollisesta elämäntavasta.

Siksi hallituksen esittämät lakimuutokset, joiden tavoitteena on mm. ehkäistä vankiloista käsin johdettua huumekauppaa, huumeiden salakuljetusta vankiloihin sekä niiden kauppaa ja käyttöä siellä eristämällä järjestyneisiin rikollisryhmiin kuuluvat vangit ja tutkintavangit varmuusosastoille ja seuraamalla systemaattisesti heidän kommunikointia vankilan ulkopuolisten henkilöiden kanssa, ovat mielestämme välttämättömiä ja hyvin perusteltuja.

Myös avolaitoskelpoisuuden ehtojen tiukentaminen suhteessa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneisiin vankeihin tukee avolaitoskelpoisten vankien kuntoutumista ja vähentää uusintarikollisuutta.

Laki vankeuslain muuttamisesta

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

1 §

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Mikäli alle kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu sairastaa huumeriippuvuutta, ei tuomion täytäntöönpanon lykkäämistä jopa vuodella voida kokemustemme mukaan pitää turvallisena vangille itselleen eikä yhteiskunnalle. Oikea paikka huumeriippuvaisille

pikkurikollisille olisi suljettu, riippuvuudesta parantumiseen tähtäävää hoitoa ja työtä tarjoava päihdekuntoutuslaitos.

4 Luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

9 §

Sijoittaminen avolaitokseen

Vangin sitoutuminen päihitteettömyyteen ja sen valvontaan sekä vangin liikkumisen sähköinen valvonta, ovat mielestämme ehdottomia edellytyksiä vangin avolaitokseen sijoittamiselle. Erittäin kannatettavaa on myös se, että asetuksella säädetään rangaistusajan suunnitelma sisältämään tiedot mahdollisen avolaitossijoituksen ajankohdasta ja edellytyksistä. Tämä yhtenäistäisi käytäntöjä eri vankiloiden välillä ja edistäisi vankien kuntoutumista ja yhdenvertaista kohtelua.

Suljetussa vankilassa tuomiotaan suorittavan vangin avolaitoskelpoisuus rakentuu vangin käytöksen perusteella rangaistusajan suunnitelman tavoitteet saavuttamalla. Niihin on kuulunut myös päihitteettömyys ja sen valvonta. Rangaistusajan suunnitelmaan kirjattujen toteumien lisäksi useampi vangin tunteva vankilan työntekijä puoltaa tai kieltää vangin avolaitossiirtoanomusta vangin käyttäytymisen perusteella.

Suljettujen vankiloiden vangit tunnetaan, mutta miten pystytään arvioimaan alle kahden vuoden ehdottoman vankeustuomion saaneen ensikertalaisen avolaitoskelpoisuus, mikäli hänet aiotaan sijoittaa suoraan avolaitokseen? Riittääkö silloin vangin oma vakuutus päihitteettömyyteen ja sen valvontaan sitoutumisesta vai miten voitaisiin olettaa, ettei vanki ole huumeriippuvuuteen sairastunut, kun edes henkirikoksen tehneiltä ei kontrolloida eri huumeiden pitoisuutta veressä vaikka pidätys olisi tehty verekseltään?

Vankien vanhemmat ry:n toiminnassa on mukana useita vanhempia, joiden poika tai tyttö on tuomittu alle kahden vuoden rikokseen jostain muusta kuin huumaisainerikoksesta vaikka todellisuudessa he ovat olleet huumeriippuvaisia ja tehneet omaisuusrikoksia hankkiakseen rahaa huumeiden hankintaan. Mielestämme heidän sijoituspaikka ei ole avolaitoksessa vaikka he ilmoittaisivatkin sitoutuvansa päihitteettömyyteen ja sen valvontaan. Huumeriippuvaisen lupaukset unohtuvat nopeasti.

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

5 §

Varmuosasto

Esityksen mukaan vanki voitaisiin sijoittaa varmuusosastolle ensinnäkin, jos se olisi perusteltua rikollisen toiminnan jatkamisen estämiseksi, esimerkiksi jos vanki pyrkii jatkamaan huumausainerikollisuutta vankilassa. Sääntely ei enää edellyttäisi epäilyä säännöksessä mainittujen rikostunnusmerkistöjen täyttymisestä, vaan sijoittaminen perustuisi kokonaisarvioon vangin toiminnasta.

Varmuusosastojen perustaminen ja mahdollisimman monen vankilassa huumekauppaa käyvän vangin sijoittaminen ko. osastoille mahdollistaisi periaatteessa normaalien osastojen muuttumisen nk. puhtaiksi eli päihteettömiksi osastoiksi, mikäli sinne sijoitettaisiin vain vangit, jotka ovat sitoutuneet päihteettömyyteen. Tällä hetkellä nk. sopimusosastoilla, joilla kontrolloidaan päihteettömyyttä ja järjestetään monenlaista kuntouttavaa toimintaa ja joille päästäkseen vangin pitää olla sitoutunut päihteettömyyteen, on vankipaikkoja vähemmän kuin 10% kaikista suljettujen vankiloiden paikoista. Se on vähän suhteutettuna huumeriippuvaisten vankien määrään. Jo pelkkä päihteettömäksi tiedetty osasto ilman siellä järjestettyjä kuntouttavia toimiakin olisi helpotus monelle riippuvuudesta eroon haluavalle vangille. Hänen ei enää tarvitsisi olla uhkailujen ja ´kurinpitotoimien´ kohteena, jos ei suostu esittämään kovaa huumejunkkua.

Todellisuudessa korona-aikana toteutettu eri osastojen vankien eristäminen toisistaan on jatkunut useissa suljetuissa vankiloissa myös koronan jälkeen. Tämä on vähentänyt vankien mahdollisuuksia esimerkiksi kuntosalin käyttöön, koska se on varattu samanaikaisesti vain samalla osastolla oleville vangeille. Se on myös vähentänyt valvottujen tapaamisten määrää, mikä on heikentänyt vankien mahdollisuutta tavata läheisiä. Tämän esityksen eteneminen toivottavasti muuttaa käytännöt korona-aikaa edeltävälle tasolle.

6 luku

Siirtäminen vankilasta toiseen

1 §

Siirtäminen suljetusta vankilasta avolaitokseen

Vangin sitoutuminen päihteettömyyteen ja sen valvontaan sekä vangin liikkumisen sähköinen valvonta, ovat mielestämme ehdottomia edellytyksiä vangin avolaitokseen sijoittamiselle. Erittäin kannatettavaa on myös se, että asetuksella säädetään rangaistusajan suunnitelma sisältämään tiedot mahdollisen avolaitossijoituksen ajankohdasta ja edellytyksistä. Tämä yhtenäistäisi käytäntöjä eri vankiloiden välillä ja edistäisi vankien kuntoutumista ja yhdenvertaista kohtelua.

Pääosin kannatamme hallituksen esitystä laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja puolustustilalain 9 §:n muuttamisesta sekä asetusta rangaistusajan suunnitelman sisällön muuttamista siten, että suunnitelmaan lisätään tiedot mahdollisen avolaitossijoituksen ajankohdasta ja edellytyksistä.

Helsinki 9.6.2025

Marketta Hölttä

Vankien vanhemmat Ry, pj